

ЛОГІСТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК БАЗОВА СКЛАДОВА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУЧАСНИХ ВІТЧИЗНЯНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Шаронова Олена Вікторівна - магістрант Національного університету харчових технологій

УДК 338.439.02:631.57

В статті на основі дослідження наукових направок зарубіжних і вітчизняних учених дано визначення термінів «логістика» і «логістична інфраструктура підприємства». Доказано важливість впливу логістичної інфраструктури підприємств на їх конкурентоспроможність і конкурентні переваги. Охарактеризовано складові логістичної інфраструктури підприємства (зовнішня матеріальна і нематеріальна логістична інфраструктура підприємства на міжнародному, національному, регіональному рівнях і внутрішня матеріальна і нематеріальна логістична інфраструктура підприємства) і їх вплив на конкурентоспроможність суб'єктів господарювання. Виділено і дано характеристику складовим впливам логістичної інфраструктури підприємств на їх конкурентоспроможність (територіальна, часова, оптимізація витрат, якість продукції, сервіс). В дослідженні також розкрито особливості впливу різних складових організаційної структури логістичної інфраструктури підприємств різних галузей економіки на їх конкурентні переваги.

Ключові слова: конкурентні переваги, конкурентоспроможність, логістика, логістична інфраструктура, логістична інфраструктура підприємства.

Постановка проблеми

Загальносвітова економічна криза та «дві хвилі» економічної кризи в Україні вплинули

на значне зменшення попиту споживачів на товари, роботи, послуги вітчизняних суб'єктів господарювання як на українському ринку, так і на світових ринках. На додачу до цього, євроінтеграційні процеси в Україні та «торгівельні війни» з Російською Федерацією і країнами членами Євроазійського економічного союзу призвели до активної трансформації національної економіки та зміни ринків збуту для української продукції з акцентом на країни Європейського Союзу і вільного доступу до вітчизняного ринку товарів висококонкурентних європейських виробників. Все це значно вплинуло на конкурентоспроможність та ефективність здійснення фінансово – господарської діяльності вітчизняними підприємствами.

Статистичні дані за 2014 – 2016 роки вказують на програш конкурентної боротьби українськими підприємствами та зниження ефективності здійснення ними фінансово – господарської діяльності, так доля збиткових підприємств в Україні у 2014 – 2016 роках була більше 25 %, а сальдо зовнішньої торгівлі було позитивним тільки у 2015 році (610 млн. дол. США) [1, 2].

Наведена ситуація вимагає від вітчизняних підприємців акценту на збільшенні власної конкурентоспроможності, чого неможливо досягти без оптимізації власної логістичної інфраструктури. Саме недостатня увага проблематиці розвитку інфраструктури логістики призводить до суттєвих фінансових, матеріальних, іміджевих втрат на українських суб'єктах господарювання і, у

результаті, призводить до проблем з конкурентоспроможністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженню теоретичних та практичних проблем визначення сутності і побудови ефективної логістичної інфраструктури підприємств присвятили свої наукові праці наступні вітчизняні та закордонні вчені: Д. Дж. Бауерсокс, М. Григорак, О. Казанська, Д. Дж. Клосс, Л. Костюченко, Є. Крикавський, С. Нікшич, Дональд Уотерс та інші.

На окрему увагу заслуговують наукові праці, що направлені на вирішення проблем оптимізації управління логістичною інфраструктурою як підприємств взагалі, так і підприємств окремих галузей економіки країни. До них відносимо роботи наступних вчених: В. Глазуна, О. Ковбаси, Н. Павліха, Б. Паласюка, Я. Пухальської, О. Соколової, Л. Фролова та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми

Відмічаючи значний вклад наведених вище та інших науковців у дослідження і розв'язання проблем побудови ефективної логістичної інфраструктури підприємств, можемо вказати на проблеми, пов'язані з недостатнім висвітленням зв'язку логістичної інфраструктури суб'єктів господарювання з їх конкурентоспроможністю.

Мета написання статті

Визначення сутності логістичної інфраструктури вітчизняних суб'єктів господарювання та її впливу на конкурентоспроможність українських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження

Конкурентоспроможність у сучасних умовах функціонування суб'єктів господарювання на ринку покупців є базовим аспектом ефективної фінансово – господарської діяльності та довгострокової прибуткової роботи. Бути конкурентоспроможним для підприємства, з одного боку, означає вміти ефективно побудувати та пов'язати всі елементи власної діяльності, з іншого – максимально задовольнити потреби споживачів по ціні, сервісу,

якості продукції (робіт, послуг). Для того, щоб досягти всього цього, необхідно ефективно об'єднати постачання, виробництво та збут, що відбувається в рамках функціонування логістики в цілому та логістичної інфраструктури зокрема. Таким чином, можна стверджувати, що саме логістична інфраструктура підприємства є базовою складовою високої конкурентоспроможності сучасного суб'єкта господарювання.

Досліджуючи вплив логістичної інфраструктури підприємства на його конкурентоспроможність, необхідно на початку розкрити сутність цього економічного терміну та складові даної інфраструктури на господарюючих суб'єктах.

Оцінка наукових праць як закордонних, так і вітчизняних вчених з проблематики визначення та побудови логістичної інфраструктури суб'єктів господарювання (підприємств) показала наявність суттєвої дискусії навколо формулювання сутності даного терміну. Така ситуація викликана багатогранністю трактування базового терміну, на якому будується визначення сутності поняття «логістична інфраструктура підприємства», а саме, терміну «логістика».

Надалі стисло розглянемо базові складові поняття «логістичної інфраструктури підприємства», а саме терміни «логістика» та «інфраструктура».

Критична оцінка наукових робіт ряду науковців дозволила скласти таблицю 1, у якій наведені характеристики логістики, що їх надають науковці даному економічному терміну у своїх визначеннях.

Спираючись на наведені у таблиці 1 характеристики, можливо сформулювати наступне визначення терміну «логістика»: «Логістика – це складова загальної системи менеджменту на підприємстві, яка направлена на зниження витрат, максимальне задоволення покупців, одержання додаткових конкурентних переваг за рахунок ефективного управління матеріальними та іншими (інформаційними, фінансовими та ін.) потоками суб'єкта господарювання».

Стосовно визначення терміну «інфраструктура», то, спираючись на наукові праці ряду вчених [9, 10, 11], можемо відмітити наявність двох підходів до цього терміну: ма-

Таблиця 1

Характеристики логістики як базового економічного терміну

Характеристики	Зниження витрат виробника	Управління матеріальними та іншими потоками підприємства	Складова управління (менеджменту)	Постачальна або складська діяльність підприємства	Постійна, динамічна діяльність	Максимальне задоволення покупців	Одержання додаткових доходів та прибутку підприємства	Одержання додатково конкурентних переваг
Автор								
О.М. Вишнеvsька та ін.	+	+	+	-	-	+	-	-
О.В. Корнієцький	+	-	-	+	-	-	-	-
Д. Дж. Бауер сокс, Д. Дж. Клосс	-	-	+	-	+	+	-	-
Дж. Бушер	-	+	+	-	-	+	-	-
Ю.В. Тараненко	+	+	-	-	-	+	-	-
А.М. Бутов	-	+	+	-	-	+	+	+

*- Розроблено автором на основі джерел: [3, 4, 5, 6, 7, 8].

кропідхід, де інфраструктура розглядається з точки зору країни, економіки країни, галузі економіки, регіону країни; мікропідхід, де інфраструктура є складовою суб'єктів господарювання, як елемент їх ефективної фінансово-господарської діяльності на ринках товарів.

У нашому дослідженні будемо використовувати другий підхід до визначення терміну «інфраструктура».

Дискусія навколо визначення сутності терміну «логістика» та його складових призвела до значних відмінностей у трактуваннях терміну «логістична інфраструктура підприємства». Дослідження дефініцій даного терміну дозволило виділити ряд підходів, а саме:

- визначення логістичної інфраструктури підприємства як сукупності ряду інфраструктур суб'єкту господарювання, що направлені на вирішення його логістичних завдань [12, 13];

- визначення логістичної інфраструктури підприємства як системи засобів просторово-часового перетворення його логістичних потоків [14, 15];

- визначення логістичної інфраструктури підприємства як складової системи управлін-

ня підприємством, що виконує ряд функцій [16, 17].

Відзначаємо, що наведені підходи мають певні недоопрацювання, серед головних з них наступне: незрозумілість зв'язку та впливу логістичної інфраструктури на конкурентоспроможності підприємства; нечітке пропрацювання головних цілей функціонування логістичної інфраструктури підприємства (оптимізації витрат, максимізації прибутку, зниження фінансово-господарських ризиків, підвищення задоволення покупців суб'єкта господарювання); акцент тільки на матеріальних об'єктах логістичної інфраструктури підприємства без врахування нематеріальних об'єктів.

Звідси автор пропонує наступне визначення: «Логістична інфраструктура підприємства – це сукупність матеріальних та нематеріальних елементів, що виконують ряд цілей (оптимізації витрат, максимізації прибутку, зниження фінансово-господарських ризиків, підвищення задоволення покупців господарюючого суб'єкта) в рамках підвищення його конкурентоспроможності на національних та закордонних ринках продукції».

Розглядаючи логістичну інфраструктуру суб'єкта господарювання та її вплив на його конкурентоспроможність, слід дослідити складові (елементи) даної інфраструктури. Відмічаємо значну кількість різноманітних підходів до цього питання у науковій літературі.

Так, О.С. Бондаренко виділяє такі складові логістичної інфраструктури підприємства: виробнича, інформаційна, транспортна, складська, контрагентська, фінансово – кредитна, економіко – правова, екологічна [13, с. 53]. Критична оцінка даної наукової пропозиції показала не досить чітке відокремлення складових логістичної інфраструктури підприємства від логістичної інфраструктури регіону та країни, що ускладнює її використання на практиці.

Н.М. Волоснікова у своїй науковій праці виділяє такі основні складові логістичної інфраструктури підприємства: технологічна та організаційно-економічна [9, с. 337]. Критична оцінка даної наукової пропозиції показала слабку деталізацію наведених складових, що ускладнює віднесення елементів логістичної інфраструктури підприємства до тієї або іншої складової.

Н.В. Пархаєва, Б.В. Колосова вказують на наявність у логістичній інфраструктурі підприємства наступних елементів: елементів, що пов'язані з додатковою обробкою товарів; елементів зберігання та пакування; інформаційних елементів; спеціалізованих логістичних елементів [18, с. 262]. Незважаючи на досить цікаву подачу матеріалу, відмічаємо відсутність значної кількості елементів логістичної інфраструктури підприємства, а саме технологій, фінансових елементів та ін.

Враховуючи проведені дослідження та необхідність підприємства враховувати завдання підвищення власної конкурентоспроможності, пропонуємо виокремлювати наступні складові логістичної інфраструктури підприємства:

– внутрішні матеріальні складові логістичної інфраструктури підприємства – це сукупність будівель, транспортних засобів, інших елементів, що належать підприємству.

– внутрішні нематеріальні складові логістичної інфраструктури підприємства – це сукупність технологій, інформації, грошових коштів та резервів, що належать підприємству;

– зовнішні матеріальні складові логістичної інфраструктури підприємства – це сукупність логістичних центрів, автомобільних доріг, транспортних засобів, інших елементів, що відносяться до логістичної інфраструктури на світовому, міжнародному, національному, регіональному рівнях.

– зовнішні нематеріальні складові логістичної інфраструктури – це сукупність технологій, інформації, законодавчих та нормативних актів, що відносяться до логістичної інфраструктури на світовому, міжнародному, національному, регіональному рівнях.

У рамках підвищення власної конкурентоспроможності підприємство повинно розвивати та ефективно управляти внутрішніми складовими логістичної інфраструктури і враховувати та ефективно використовувати зовнішні складові логістичної інфраструктури.

Досліджуючи логістичну інфраструктуру підприємства у контексті її впливу на конкурентоспроможність сучасних суб'єктів господарювання необхідно деталізувати всі аспекти даного впливу.

Для деталізації такого впливу, візьмемо, як базу дослідження, напрацювання А.М. Бутова, що виділив три складові впливу логістичної інфраструктури підприємства на його конкурентоспроможність, а саме: елімінація часу логістичних операцій; підвищення якості надання послуг; зниження логістичних витрат [8, с. 126].

Вважаємо за необхідне доповнити наведені вище складові впливу логістичної інфраструктури підприємства на його конкурентоспроможність з акцентом не на логістичну діяльність, як робив у своєму дослідженні А.М. Бутов, а на фінансово – господарську діяльність підприємства.

Автор пропонує наступні складові впливу логістичної інфраструктури підприємства на його конкурентоспроможність:

– територіальна, підприємство повинно таким чином розміщувати елементи власної логістичної інфраструктури територіально, щоб мати максимальні конкурентні переваги і, як наслідок, збільшення виробництва, збуту, доходів та прибутку;

– часова, підприємство повинно таким чином формувати елементи власної логістичної інфраструктури, щоб мати мінімальні витрати

часу на обробку власних логістичних потоків і, як наслідок, отримати додаткові конкурентні переваги;

– оптимізація витрат, підприємство повинно таким чином формувати елементи власної логістичної інфраструктури, щоб досягти ефекту оптимізації витрат не тільки у логістичній діяльності, але і у власній фінансово – господарській діяльності;

– якість продукції (робіт, послуг), підприємство повинно таким чином формувати елементи власної логістичної інфраструктури, щоб досягти максимальної якості власної продукції (робіт, послуг);

– сервіс, підприємство повинно таким чином розміщувати елементи власної логістичної інфраструктури, щоб досягти максимальної якості сервісу і задоволення власних клієнтів.

Результатом впливу логістичної інфраструктури підприємства на його конкурентоспроможність повинна бути максимальна задоволеність клієнтів продукцією (роботами, послугами) суб'єкта господарювання, підвищення їх лояльності, і, як наслідок, збільшення прибутків.

Оцінюючи вплив логістичної інфраструктури підприємства на його конкурентоспроможність, необхідно також враховувати інтеграцію даної інфраструктури у логістичні інфраструктури вищих порядків, про що мова йшла вище (зовнішні матеріальні та немате-

ріальні складові логістичної інфраструктури підприємства). Спираючись на напрацювання К.С. Тарабана, який запропонував виділяти три рівні логістичної інфраструктури (національний, регіональний, логістичні інфраструктури підприємств) [19, с. 179], пропонуємо наступні рівні логістичні інфраструктури: світовий, міжнародний, національний, регіональний, на рівні окремих суб'єктів господарювання. Додавання додаткових двох рівнів вищого порядку до запропонованих К.С. Тарабаном викликане глобалізацією світової економіки і активною інтеграцією України та вітчизняних підприємств у світові економічні процеси й окремі міждержавні утворення (наприклад Європейський Союз).

Досліджуючи вплив логістичної інфраструктури підприємства на його конкурентоспроможність, необхідно обов'язково враховувати особливості впливу різних складових організаційної структури логістичної інфраструктури підприємств різних галузей економіки на їх конкурентні переваги. Розкриємо цей аспект дослідження детальніше, використовуючи напрацювання Т.В. Стройко, що запропонував у власній науковій роботі схему побудови організаційної структури логістичної інфраструктури підприємства [20].

На рисунку 1 надамо ілюстрацію організаційної структури логістичної інфраструктури підприємства за Т.В. Стройко, доповнивши її запропонованими вище складовими, трьома

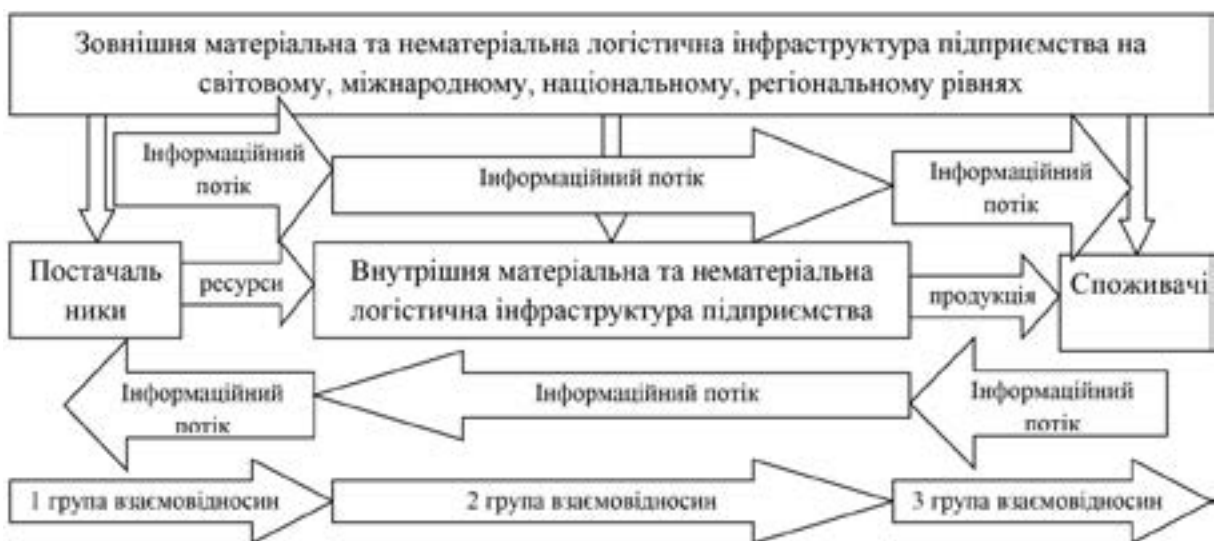

Рис. 1. Організаційна структура логістичної інфраструктури підприємства

*- Розроблено автором на основі джерела: [20].

групами взаємовідносин і надавши направлення інформаційним потокам.

Дослідимо складові рисунку 1 детальніше.

Як уже зазначалось логістична інфраструктура підприємства складається із зовнішньої матеріальної та нематеріальної логістичної інфраструктури і внутрішньої матеріальної та нематеріальної логістичної інфраструктури підприємства. Вплив даних складових логістичної інфраструктури на конкурентоспроможність підприємства було досліджено вище.

У рамках функціонування логістичної інфраструктури підприємство взаємодіє з постачальниками ресурсів та споживачами, що призводить до:

1. Появи інформаційних потоків шести видів: від постачальників до підприємства, від підприємства до постачальників, у середині підприємства (у двох напрямках), від підприємства до споживачів, від споживачів до підприємства. Врахування всіх інформаційних потоків та ефективне оперування ними є базисом підвищення конкурентоспроможності підприємства.

2. Появи трьох груп взаємовідносин: між постачальниками та підприємством, між підрозділами підприємства, між підприємством та споживачами. Ефективне управління даними взаємовідносинами в рамках функціонування логістичної інфраструктури підприємства підвищує його конкурентоспроможність.

Необхідно враховувати, що для підприємств різних галузей економіки необхідно акцентувати увагу, в рамках підвищення власної конкурентоспроможності, тільки на певні інформаційні потоки та групи взаємовідносин. Так, для виробничих підприємств важливі внутрішні інформаційні потоки та взаємовідносини, для підприємств, що виконують роботи та послуги, – важливі інформаційні потоки та взаємовідносини зі споживачами; для підприємств, які працюють у сфері роздрібних продажів («retail»), – важливі інформаційні потоки та взаємовідносини з постачальниками.

Висновки з проведеного дослідження

Проведене дослідження дозволило сформулювати визначення терміну «логістична інфраструктура підприємства» та розглянути дану інфраструктуру як базову складову під-

вищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. У подальшому, значний науковий інтерес мають дослідження у галузі побудови ефективних механізмів управління як логістичними інфраструктурами сучасних підприємств взагалі, так і підприємств певних галузей економіки зокрема.

Література

1. Фінансові результати підприємств України до оподаткування за видами економічної діяльності у 2014 – 2016 роках. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

2. Географічна структура зовнішньої торгівлі України у 2014 – 2016 роках. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Вишневська О.М., Двойнісюк Т.В., Шигида С.В. Особливості логістичних систем сільськогосподарських підприємств / О.М. Вишневська, Т.В. Двойнісюк, С.В. Шигида // Глобальні та національні проблеми економіки. Вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського. – 2015. – № 7. – С. 106 – 109.

4. Корнієцький О.В. Поняття та сутність логістики / О.В. Корнієцький // Агросвіт. – 2015. – № 14. – С. 13 – 16.

5. Бауерсокс Доналд Дж., Клосс Дейвид Дж. Логистика: интегрированная цепь поставок / Доналд Дж. Бауерсокс, Дейвид Дж. Клосс. – [пер. с англ.]. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2005. – 604 с.

6. Busher J. Logistics excellence / J. Busher, G. Tyndall / Manag. Accoun. – 1987. – №8. – P. 32–39.

7. Тараненко Ю.В. Економічна сутність та значення логістики для діяльності підприємства / Ю.В. Тараненко // Економіка та держава. – 2015. – № 5. – С. 131 – 135.

8. Бутов А.М. Перспективи використання логістичних стратегій для забезпечення конкурентоспроможності підприємства / А.М. Бутов // Економічний аналіз. – 2013.- Том 14.- № 2. – С. 124 – 131.

9. Волоснікова Н.М. Формування і розвиток інфраструктурної логістичної безпеки на мікро- та макрорівні / Н.М. Волоснікова // Всеукраїнський нав.-вироб. Журнал «Сталий

АНОТАЦІЯ

У статті на основі дослідження наукових напрацювань закордонних та вітчизняних вчених дано визначення термінів «логістика» і «логістична інфраструктура підприємства». Доведено важливість впливу логістичної інфраструктури підприємств на їх конкурентоспроможність та конкурентні переваги. Охарактеризовано складові логістичної інфраструктури підприємства (зовнішня матеріальна та нематеріальна логістична інфраструктура підприємства на світовому, міжнародному, національному, регіональному рівнях і внутрішня матеріальна та нематеріальна логістична інфраструктура підприємства) та їх вплив на конкурентоспроможність суб'єктів господарювання. Виокремлено та надана характеристика складовим впливу логістичної інфраструктури підприємств на їх конкурентоспроможність (територіальна, часова, оптимізація витрат, якість продукції, сервіс). У дослідженні також розкрито особливості впливу різних складових організаційної структури логістичної інфраструктури підприємств різних галузей економіки на їх конкурентні переваги.

SUMMARY

Based on the research conducted by both Ukrainian and foreign scientists, definitions of such terms as "logistics" and "logistic infrastructure of an enterprise" are given in the article. The importance of the logistic infrastructure of enterprises influence on their competitiveness and competitive advantages is also proved. The components of logistic infrastructure of an enterprise and their influence on competitiveness of economic entities are described. The components of the influence of logistic infrastructure of enterprises on their competitiveness are distinguished and provided in the article. Besides, the study reveals peculiarities connected with the influence of different structural components of logistic infrastructure of enterprises from different economic branches on their competitive advantages.

розвиток економіки». – 2012. – № 7 (17). – С. 336-339.

10. Theorie der Infrastruktur / R.Jochimsen. – Tubunden, 1966. – S.99.

11. Войтюк Д. І. Сучасні підходи до визначення поняття логістичної інфраструктури / Д. І. Войтюк // Управління розвитком. - 2013. - № 21.- С.61-63.

12. Григорак М.Ю., Костюченко Л.В. Методика оцінки використання потенціалу логістичної інфраструктури / М.Ю. Григорак, Л.В. Костюченко // Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»: Збірник наукових праць. Луцький нац. тех. університет. –2010. – № 7 (26), Частина 4. – С. 103 – 108.

13. Бондаренко О.С. Обґрунтування сутності логістичної інфраструктури та ролі в управлінні фінансовими потоками підприємства / О.С. Бондаренко // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 8. – С. 51 – 55.

14. Економіка логістичних систем: монографія / за ред.Є. Крикавського та С. Кубіва. – Львів: Львівська політехніка, 2008. – 596 с.

15. Крикавський Є.В., Чернописька Н.В. Логістичні системи /Є.В. Крикавський,- Н.В. Чернописька. – Львів: Львівська політехніка, 2009. – 264 с.

16. Мамонов К.А. Логістична інфраструктура підприємств будівельної галузі: теоретичний підхід / К.А. Мамонов // Науково-технічний збірник. – 2013. – № 108. – С. 478 – 482.

17. Стоцький І. П. Теоретичні дослідження логістичної інфраструктури підприємств / І.П. Стоцький // Економічні науки. Серія: Регіональна економіка. Луцький нац. техн. ун-т. – 2015. – №6. – С. 145-152.

18. Пархаєва Н.В., Колосова Б.В. Проблеми та перспективи розвитку логістичної інфраструктури в Україні / Н.В. Пархаєва, Б.В. Колосова // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – № 1 (том 2). – С. 259 – 263.

19. Тарабан К.С. Теоретичні основи побудови логістичної інфраструктури промислового підприємства / К.С. Тарабан // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – № 2 (том 1). – С. 177 – 182.

20. Стройко Т.В. Логістична інфраструктура як ефективний інструмент управління підприємством / Т.В. Стройко // Ефективна економіка. Дніпр. держ. аграрно – економічний університет. – 2011. – № 9. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=684>.